

Simeon, Mitropolitul Evhaitelor, Ioan Pustnicul, Vasile Maleinos, *Epistole ascetice* (Col. *Viața în Hristos*, seria *Mărgăritare*, nr. 4), traducere din greaca veche de Laura Enache, ediție îngrijită, introducere și note de pr. Dragoș Bahrim, Editura Doxologia, Iași, 2014, ISBN 978-606-666-319-9, 78 p.

Volumul al IV-lea din seria „Mărgăritare” a colecției „Viața în Hristos”, colecție ce se impune din ce în ce mai pregnant în rândurile iubitorilor de literatură duhovnicească ortodoxă, este afierosit unei triade de autori ascetici bizantini, mai puțin cunoscuți în ceea ce privește informațiile biografice (βίος και πολιτεία): Simeon, Mitropolitul Evhaitelor, Ioan Pustnicul și Vasile Maleinos. Introduse printr-o succintă, dar necesară notă preliminară de către părintele Dragoș Bahrim, coordonatorul colecției și al seriei, și traduse într-un autentic duh filocalic și cu un evident simț calofil de către Laura Enache, cele trei *Epistole ascetice* cuprinse în acest volum se conturează într-un veritabil micro-manual de ascetică și mistică ortodoxă, de care se pot folosi în chip rodnic nu numai viețuitorii mănăstirilor și iubitorii de pustie, ci și creștinii de pretutindeni, care sunt însetați după trăirea unei vieți în Hristos și care pot transforma prin rugăciune și curăția minții mediul lor de activitate, familia și întreaga lume într-o chilie cosmică, un veritabil „stup al virtuții, lucrând mierea lui Hristos” (p. 39).

Una dintre ideile fundamentale ale spiritualității ortodoxe ce străbate conținutul celor trei epistole duhovnicești este *integritatea* sau *unificarea minții*, adică păstrarea acesteia și a cugetului „neprădate și neîmprăștiate de la gândurile bune” și „desăvârșita neocupare cu cele din afară” (p. 22), conform acelei mișcări circulare (κυκλικής κίνησης) pe care o susținea Sfântul Dionisie Areopagitul (*De div. nom.* IV, 9; *PG* 3, 705AB), și care presupune întoarcerea minții spre sine, spre contemplarea lui Dumnezeu, pentru a nu se risipi și dezintegra datorită experiențelor senzoriale pătimate prin care diavolul, „vechiul zugrav” (p. 56), lucrează neconștient pentru a-l despărți pe om de vorbirea cu Dumnezeu, introducând astfel un „zid” sau „gard” (p. 57) între inima omului și Domnul slavei.

O frumoasă, dar, în același timp, normativă și actuală învățătură ce transpare din paginile prezentului volum de mărgăritare patristice, este aceea că întreaga viață creștină este văzută ca o participare la „ospățul nevoinței” (p. 25), unde se ajunge prin ascultare – „maică a vieții veșnice” (p. 48) – , răbdare, eliberare de patimi, smerită cugetare, încordarea minții și rugăciune – într-un cuvânt, prin lucrarea susținută a virtuților, care nu sunt considerate de către cei trei autori drept lucrări autonome, ca finalitate, sau având un scop în sine, ci drept mijloace prin care se ajunge la unirea cu Dumnezeu, la dobândirea harului Duhului Sfânt (*cf.* V. Lossky, *Essai sur la théologie mystique de l'Église d'Orient*, Cerf, Paris, 2012, p. 194), printr-un demers sinergetic: „Căci nimic nu putem folosi fără ajutorul de sus, nici fără râvna și alegerea noastră liberă” (p. 23). Această perspectivă a vieții duhovnicești ca „ospăț” este foarte actuală, întrucât atât mass-media contemporană, cât și unii dintre creștinii mai puțini integrați în circuitul liturgico-sacramental al Bisericii, afirmă sau cel puțin lasă să se înțeleagă faptul că vremea posturilor, rugăciunile și toate elementele din ansamblul ascetic eclezial ar fi doar niște evenimente sumbre sau punitive, ce vizează doar o detașare exterioară, din care lipsește orice fel de bucurie.

Recenzii

Or, așa cum se precizează clar în acest important volum, toate nevoințele creștinului se înscriu într-o logică a festinului duhovnicesc, a unei jubilații lăuntrice, a unei revărsări a harului în „ulcioarele inimii” (p. 46), inimă care este menită să se umple de mireasma sfințeniei și, prin invocare stăruitoare, să fie gravată asemenea unei prescuri de pecetea numelui lui Iisus (p. 58).

Întreaga nevoie duhovnicească a creștinului are ca scop, în lumina celor trei scrieri, pregătirea pentru înviere, întrucât toate faptele și lucrările omului constituie veșmântul de slavă (sau de rușine) cu care acesta se va înfățișa înaintea Mirelui Hristos (p. 55). În fine, un element important pe care mai dorim să îl semnalăm în aceste rânduri, este îndemnul celor trei părinți la *echilibru* sau *moderație* în viața duhovnicească, la urmarea unei „căi împărătești” (ὁδὸς βασιλικῆς, Numeri 20, 17, LXX), concretizat în evitarea atât a „excesurilor virtuților”, cât și a „lipsurilor lor” (p. 30, 71 ș.a), extremele de oricare fel fiind socotite un *modus operandis* demonic și, implicit, un pericol ce poate destabiliza sau obtura orice efort spiritual.

Desigur, spectrul duhovnicesc al acestui volum este mult mai larg, cititorul având putința de a afla în interiorul cufărului gândirii autorilor de față o seamă de povățuiri care îl pot încadra pe traiectoria unei vieți creștine evanghelice, așa cum a fost ea trăită de sfinții Bisericii noastre. În fond, așa cum se precizează în epistola lui Ioan Pustnicul, ținta spre care ar trebui să privim cu toții în această viață este tocmai sălășluirea lui Hristos în abisul tainic al omului, pentru ca, prin pomenirea neîncetată a numelui lui Iisus, „inima să înghită pe Domnul și Domnul inima, și să devină cei doi una” (p. 59).

Pr. Dr. Ioan Bădiliță

Elena Chircev, *Muzica românească de tradiție bizantină între neume și portativ*, Editura RISOPRINT, Cluj-Napoca, 2013, ediția a II-a revizuită, ISBN 978-973-53-1070-7; vol. 1: *Transcrierea muzicii românești de tradiție bizantină în notație lineară*, ISBN 978-973-53-1071-4, 187 p.; vol. 2: *Repertoriul liturgic românesc notat pe portativ în colecțiile de cântări bisericești din Transilvania și Banat*, ISBN 978-973-53-1072-1, 235 p.

Cântarea liturgică în Biserica Ortodoxă Română a suferit în ultimele două secole o serie de importante prefaceri, cauzate de evoluțiile mai generale, politice și culturale, care au afectat toate regiunile istorice ale României și, implicit, și Biserica românească. Orientarea europeană tot mai accentuată a Țărilor Române, începând cu jumătatea sec. al XIX-lea a impus și adaptarea practicilor liturgice de origine bizantină, mai orientale, la tendințele de factură apuseană tot mai prezente în realitatea românească.

Lucrarea cercetătoarei clujene Elena Chircev despre *Muzica românească de tradiție bizantină între neume și portativ*, aprofundează un aspect particular al cântării bisericești românești, și anume încercările de folosire a notației lineare (/pe portativ/guidonice – notație dezvoltată în aria apuseană a muzicii în ultimul mileniu) pentru repertoriul muzical liturgic de origine bizantină.